

Міністерство освіти і науки України

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 12

Засновано у 2013 році

Рівне – 2019

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities**

**PSYCHOLOGY:
REALITY AND PERSPECTIVES**

Compilation of scientific papers

Issue 12

Founded in 2013

Rivne – 2019

Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. – Рівне : РДГУ, 2019. – 244 с.

Збірник наукових праць «Психологія: реальність і перспективи» включено до Переліку наукових фахових видань України з психології
(на підставі Рішення Атестаційної колегії МОН України від 29 вересня 2016 та Наказу Міністерства освіти і науки України від 07.10.2016, № 1222)

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія КВ № 18713-7513 Р

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Заступник головного редактора:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Відповідальний секретар:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ:

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка.

Левовицький Тадеуш – доктор гуманістичних наук, професор відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, ректор Вищої педагогічної школи, м. Варшава (Республіка Польща).

Ягієло Ярослав – доктор хабілітований, професор Академії імені Яна Длугоша, м Ченстохова (Республіка Польща).

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія».

Шугаєва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

Івашкевич Едуард Зенонович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету.

Камінська Ольга Володимирівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету.

Кулаков Руслан Станіславович – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету.

Назаревич Вікторія В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Немеш Олена Миколаївна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової і педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Упорядники: **проф. Р. В. Павелків, проф. Н. В. Корчакова.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензент: **Журавльова Лариса Петрівна** – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри теоретичної психології та психології розвитку Житомирського державного університету імені І. Франка.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 3 від 28 березня 2019 року).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Y. Podkopaieva, O. Girchuk. CONDITIONS FOR THE FORMATION AND TRANSFORMATION OF THE ATTITUDE TOWARDS SELF OF CHILDREN AND ADOLESCENTS

The article analyzes the theoretical analysis of the features of the formation of the attitude towards self of children and adolescents. The changes that take place in the behavior model of schoolchildren are analyzed. It is stated that social-psychological conditions substantially influence the process of forming the attitude towards self of the student's personality: schoolchildren of the junior school age are guided by an external assessment, and the adolescents seek to understand themselves. The results of empirical research are presented in pupils of junior school and teenage years. The conditions for the formation and transformation of the attitude towards self of children and adolescents: the formation of an adequate self-esteem; development of self-awareness; educational conditions that harmoniously develop a child; psychological readiness for school; interaction with the first teacher, school environment; family relationships; social communication; out-of-school creative and sports classes or hobbies.

Key words: *personality, the attitude towards self, self-conception transformation, social-psychological conditions, model of behavior, self-consciousness, the attitude towards self structure, junior schoolboy, teenager, psychological readiness.*

УДК 159.992.1

Г. В. РУДЬ

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПРОКРАСТИНАЦІЇ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

В роботі представлено теоретичне узагальнення та експериментальне дослідження прояву прокрастинації в юнацькому віці. Проблеми прокрастинації особистості юнацького віку в нині існуючому стандарті успішної особистості набуває особливої наукової й практичної актуальності. Прокрастинація - це добровільне ірраціональне відкладання на певний термін бажаних дій, незважаючи на наслідки. В даний час немає однозначного розуміння того, чи є прокрастинація якоюсь схильністю, або це просто особливий стан особистості або специфічна властивість психіки конкретної людини. Прокрастинація зазвичай проявляється в діяльності, результатом якої дуже важливий для особистості. Підвищену значущість результату, що визначає ситуацію його оцінки як стресову, можуть зумовити такі явища, як тривожність, мотивація до успіху, мотивація уникнення невдач.

Досліджено, що прокрастинація в середовищі студентів поширена значно більше, ніж серед працюючих осіб; прокрастинація може бути зумовлена високою особистісною тривожністю, а також високою мотивацією до уникнення невдач; на прокрастинацію не впливає рівень мотивації до успіху. Значних гендерних відмінностей прояву прокрастинації аналіз результатів дослідження не виявив, отже можна припускати, що прояви прокрастинації найбільше обумовлені особистісними особливостями, ніж гендерною приналежністю. Подолання негативних проявів прокрастинації особистості та формування продуктивного ставлення до себе можливе з допомогою реалізації комплексної психокорекційної системи.

Ключові слова: *прокрастинація, юнацький вік, тривожність, мотивація до успіху, мотивація уникнення невдач, результати діяльності.*

В работе представлено теоретическое обобщение и экспериментальное исследование проявления прокрастинации в юношеском возрасте. Проблемы прокрастинации личности юношеского возраста в настоящее время существующем стандарте успешной личности приобретает особую научной и практической актуальности.

Прокрастинация – это добровольное иррациональное отложения на определенный срок желаемых действий, несмотря на последствия. В настоящее время нет однозначного понимания того, является прокрастинация какой предрасположенностью, или это просто особое состояние личности или специфическое свойство психики конкретного человека. Прокрастинация обычно проявляется в деятельности, результат которой очень важен для личности. Повышенную значимость результата, что определяет ситуацию его оценки как стрессовую, могут вызвать такие явления, как тревожность, мотивация к успеху, мотивация избегания неудач.

Исследовано, что прокрастинация в среде студентов распространена гораздо больше, чем среди работающих лиц; прокрастинация может быть обусловлена высокой личностной тревожностью, а также высокой мотивацией к избеганию неудач; на прокрастинация не влияет уровень мотивации к успеху. Значительных гендерных различий проявления прокрастинации анализ

результатов исследования не обнаружил, так что можно предполагать, что проявления прокрастинации всего обусловлены личностными особенностями, чем гендерной принадлежностью. Преодоление негативных проявлений прокрастинации личности и формирования продуктивного отношения к себе возможно с помощью реализации комплексной психокоррекционной системы.

Ключевые слова: прокрастинация, юношеский возраст, тревожность, мотивация к успеху, мотивация избегания неудач, результаты деятельности.

Постановка проблеми. Актуальність роботи полягає в тому, що в даний час не розроблено узгодженої і переконливої теорії виникнення і функціонування прокрастинації, тому поки вся увага дослідників направлено на виявлення психологічних явищ, з якими прокрастинація, в тому числі академічна прокрастинація, виявляє стійкий зв'язок. Негативні наслідки виражаються не тільки в зниженні успішності та продуктивності особистості і перешкоді її розвитку як у навчальному, так і в професійному середовищі, а й у гострих емоційних переживаннях власного неуспіху, почуття провини, незадоволення результатами своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковий обіг термін «прокрастинація» ввів у 1977 р. П. Рінгенбах у роботі «Прокрастинація в житті людини». У цьому ж році опубліковано книга А. Елліса і В. Кнауса «Подолання прокрастинації», в основу якої лягли клінічні спостереження. Згодом науково-популярна книга Дж. Бурка і Л. Юена «Прокрастинація: що це таке і як з нею боротися», опублікована на основі великої консультативної практики її авторів. Однак саме наукове вивчення проблеми прокрастинації датується 70-80 роками минулого століття (А. Елліс, В. Кнаус) [1-7]. Саме тоді в науковій літературі вперше з'явився сам термін "прокрастинація". На початку 90-х проблема отримала свій новий розвиток за допомогою її глибокого наукового аналізу. Зокрема, аналіз феномена прокрастинації здійснено у 1992р. в роботі Ноаха Мілграма «Прокрастинація: хвороба сучасності», і підсумовано широкі наукові дискусії з даної проблеми [2-4]. Однак згадки про прокрастинацію й опис цього явища можна зустріти набагато раніше, у тому числі в роботах часів розквіту індустріальної революції середини XVIII століття і в Оксфордському словнику 1548р. У свою чергу у вітчизняній психології проблема прокрастинації отримала свою досить скромну розробку.

Вивченню феномену прокрастинації у вітчизняній науковій літературі присвячені праці Є. Базики, Д. Бикова, М.Дворник, К. Фоменко та ін., спроби дослідити академічну прокрастинацію були здійснені Я. Варваричевою, Н. Карловською, К. Мей, А. Шиліною, М. Шиманською, Н. Якуб тощо [1-8]. Однак проблема прокрастинації досліджується у вітчизняній науці зовсім недавно, і практично немає однозначно виявлених причин, що обумовлюють схильність «відкладати на потім». У зв'язку з цим виникають питання, що саме впливає на виникнення прокрастинації у студентів і працюючих осіб. П.Стіл та його однодумці у своїх наукових надбаннях зазначають, що «синдром завтра» існував в історії людства завжди, чому є документальне підтвердження, але ще не був час для дослідження цього явища. Згідно з наявними даними, прокрастинація є одним з істотних чинників, що спричиняє труднощі в навчанні. Від 46 до 95% студентів середніх і вищих навчальних закладів вважають себе прокрастинаторами [5, 7-9].

Прокрастинація – це добровільне ірраціональне відкладання на певний термін бажаних дій, незважаючи на наслідки. В даний час немає однозначного розуміння того, чи є прокрастинація якоюсь схильністю, або це просто особливий стан особистості або специфічна властивість психіки конкретної людини. Прокрастинація зазвичай проявляється в діяльності, результат якої дуже важливий для особистості. Підвищену значущість результату, що визначає ситуацію його оцінки як стресову, можуть зумовити такі явища, як тривожність, мотивація до успіху, уникнення невдач. **Метою** дослідження стало вивчення взаємозв'язків між факторами прокрастинації та тривожності, мотивації до успіху, мотивації уникнення невдач.

Методики та аналіз результатів дослідження. У дослідженні брали участь за добровільною згодою студенти третіх-четвертих курсів віком 19-22 років працюючі юнаки та дівчата 18-25 років. Використовувалися методики: «Шкала загальної прокрастинації» С. Н. Лау, «Мотивація до успіху» Т.Елерса, «Мотивація до уникнення невдач» Т. Елерса,

Результати рівня прокрастинації досліджуваних, отримані при проведенні методики С. Н. Лау розташовувалися в інтервалі від 37 до 80 балів. Дуже високі значення і вкрай низькі значення не отримала жодна особа. Найбільше досліджуваних (51,9%) мають середні значення прокрастинації, отже ці досліджувані характеризуються достатньою організованістю. Після отримання завдання розмірковують скільки часу залишилось до терміну задачі, збираються з думками і починають працювати. Іноді, коли робота зовсім неприємна, можуть відволікатися на щось інше. Зазвичай виконують більшість завдань запланованих на день, їм легко розбити велику і комплексну задачу на

менші і більш прості. Схильні діяти за обставинами. Час прийняття рішення залежить від його значущості, процес може затягуватись. Успішне досягнення поставлених цілей можливе при їх високій значимості для індивіда. Низькі значення отримали 11,5% досліджуваних. Індивіди з низьким рівнем прокрастинації характеризуються високою організованістю. Витрачають небагато часу на прийняття рішення, розглядають всі можливі варіанти і достатньо швидко обирають найбільш оптимальний. Після отримання завдання відразу приступають до роботи. Відповідають на телефонні дзвінки та електронні листи в найкоротші терміни. Перш ніж зайнятися дрібницями, виконують основні справи. Високі значення мають 36,5% досліджуваних. Юнаки з високою прокрастинацією, після отримання завдання, чекають натхнення для роботи і починають працювати ближче до завершення термінів виконання. Коли потрібно прийняти рішення, завжди довго вагаються, нервують. Зробивши вибір, потім довго сумніваються, чи обрали вони те, що потрібно. Перед важливим дзвінком довго збираються з думками. Часто, виконуючи роботу з чітко визначеними термінами, відволікаються на що-небудь інше, а потім роблять все одним кидком, але з втратою якості. Зазвичай у них не вистачає часу для виконання завдання, але не завжди можуть згадати на що витратили відведений час. Легко відволікаються на зовнішні подразники. Постійно виявляють, що задумались про сторонні речі, які не стосуються справи. Планують справи, але не виконують їх.

Значних гендерних відмінностей прояву прокрастинації аналіз результатів дослідження не виявив, отже можна припускати, що прояви прокрастинації найбільше обумовлені особистісними особливостями, ніж гендерною приналежністю. Дослідження рівня прокрастинації у студентів і працюючих виявили, що високі значення прокрастинації отримали студенти, тоді як жоден працюючий юнак не потрапив у дану категорію (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення рівня прокрастинації у студентів і працюючих.

Таким чином можна зазначити, що у середовищі студентів прокрастинація поширена більшою мірою. Поміж універсальних причин, які викликають прокрастинацію на всіх етапах онтогенезу, до детермінант академічної прокрастинації в студентів можна віднести: особливості зовнішнього середовища (велика кількість і доступність розваг різного роду, звабливому впливу яких юнаки та дівчата не можуть протистояти, через що навчальна діяльність відходить на другий план); особистісна незрілість (незавершений процес сепарації від батьків і впевненість в тому, що вони вирішать проблеми, зокрема, і з невстиганням в навчання); несформованість навчальних навичок за роки навчання в школі (наприклад, пошук та систематизація інформації, складання опорних конспектів, ефективне розподілення часу для навчальних завдань та ін.); надмірна зосередженість на романтичних стосунках з представником протилежної статі на шкоду навчально-професійній діяльності. Значну увагу такі студенти відводять отриманню задоволення або уникнення неприємних відчуттів в сьогоденні, вони не схильні планувати свої дії, а розраховують на те, що зможуть зімprovізувати, вирішити проблему на ходу, не заперечуючи можливості збрехати або порушити правила. Також студенти-прокрастинатори здебільшого орієнтовані на негативне минуле і фаталістичне сьогодення. Внаслідок цього молодим людям здається, що вони не тільки не можуть ініціювати, але і контролювати певні (зокрема, пов'язані з навчальною життям) події, що відбуваються в сьогоденні. Такий негативний досвід закріплюється у студентів з семестру в семестр, і в подальшому також може впливати на відтермінування моменту початку виконання роботи. Значно

менше студенти з високим рівнем прокрастинації орієнтовані на майбутнє, рідше планують свою діяльність.

Отже, тимчасова перспектива студентів з високим рівнем прокрастинації має свої особливості, що виражаються в спрямованості на даний момент життя, збільшенні частки негативного ставлення до минулого, в сприйнятті сьогодення як неконтрольованого і залежного від інших, в недостатньому плануванні свого майбутнього.

Для визначення рівня тривожності було використано шкалу реактивної та особистісної тривожності Спілбергера – Ханіна. Високий рівень тривожності може свідчити про несприятливі умови психічного розвитку, наявність травмуючих психіку чинників. Низькотривожні люди упевнені в своїх силах, а тому з меншим зусиллям долають труднощі, що трапляються на їхньому шляху, емоційно стійкі. Тривожність, як риса особистості, провокує занепокоєння з приводу будь-яких подій, моментів життя та може бути передумовою прокрастинації, що суб'єктивно перебільшує важливість й складність майбутньої діяльності, викликаючи сумніви у власних силах і бажання відкласти їх виконання, відтягуючи момент неприємної події. Співвідношення результатів прокрастинації і тривожності (рис 2) виявили, що зв'язки між рівнями особистісної тривожності та прокрастинації є значимими.

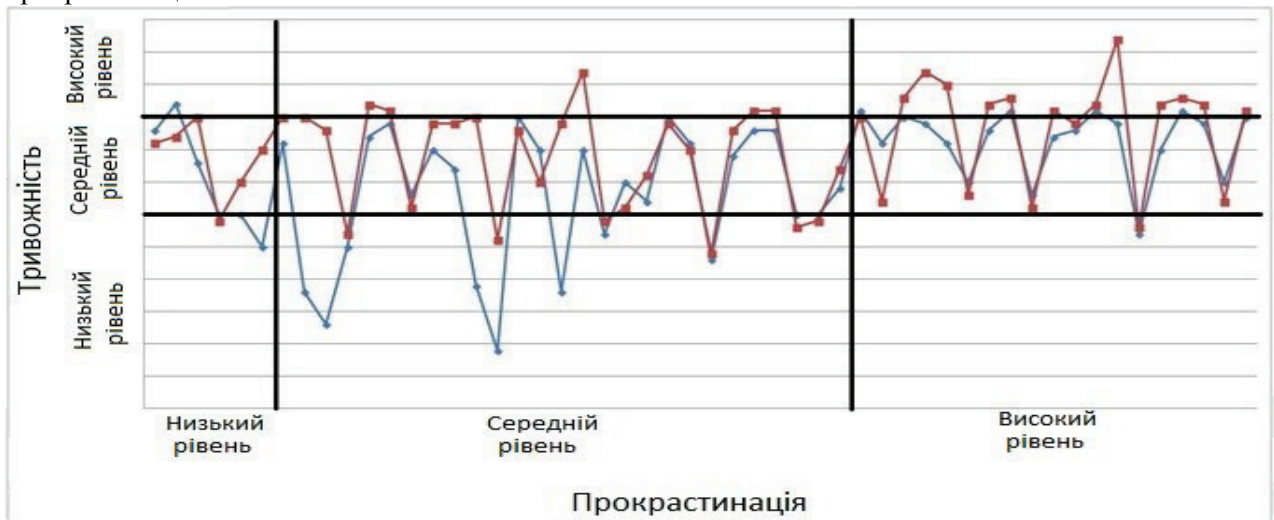

Рис. 2. Співвідношення результатів прокрастинації і тривожності (особистісної і реактивної).

Існує позитивний зв'язок між особистісною тривожністю та рівнем прокрастинації, чого не можна сказати про тривожність ситуативну, де такого зв'язку не виявлено. Очевидно, що особа, усвідомлюючи необхідність виконання цілком конкретних важливих справ, ігнорує їх та відволікається на побутові дрібниці чи розваги, разом з тим починає переживати зростаючу тривожність, почуття провини, невпевненість. При зіткненні з численними труднощами, не володіючи навиками їх подолання, студент може відмовитися від своїх життєвих планів, почати вважати себе пересічною особистістю. Тривожна людина непокоїться успіхом та результатами своєї діяльності, відмовляється від цілком реальних цілей, низько оцінює свої можливості і, як наслідок прокрастинує. Студент, перебуваючи в такому стані, зазнає труднощів з виконанням як навчальних завдань (академічна прокрастинація), так і в повсякденному спілкуванні з одногрупниками.

Для визначення рівня мотивації на успіх і мотивації на уникнення невдач, проведено тестування за методикою діагностики особистості Т.Елєрса. Низький рівень мотивації до успіху у досліджуваних (17%) свідчить про занижене прагнення досягти високих результатів і майстерності в навчанні і роботі у студентів і працюючих. Середній (58%) і помірно високий (21%) рівні мотивації говорять про те, що респонденти адекватно оцінюють значимість досягнення успіху, ймовірність досягнення успіху, а також суб'єктивні еталони досягнення. Занадто високий рівень мотивації до успіху (4%). Маючи результати виконаного тесту, проведено аналіз і порівняння цих даних з даними за методикою «Шкали загальної прокрастинації» С.Н.Лау. Співвідношення результатів прокрастинації і мотивації до успіху не виявили зв'язку між прокрастинацією та мотивацією до успіху. Отже, мотивація до успіху (низька або висока) не викликає прокрастинацію. Особа може бути зацікавлена у виконанні завдання, але це не означає, що вона позбавлена проявів прокрастинації.

За методикою діагностики мотивації уникнення невдач Т. Елєрса були отримані наступні дані (рис. 3). Низький рівень мотивації до уникнення невдач (14%), такі юнаки не бояться ризикувати задля досягнення мети або допустити помилку.

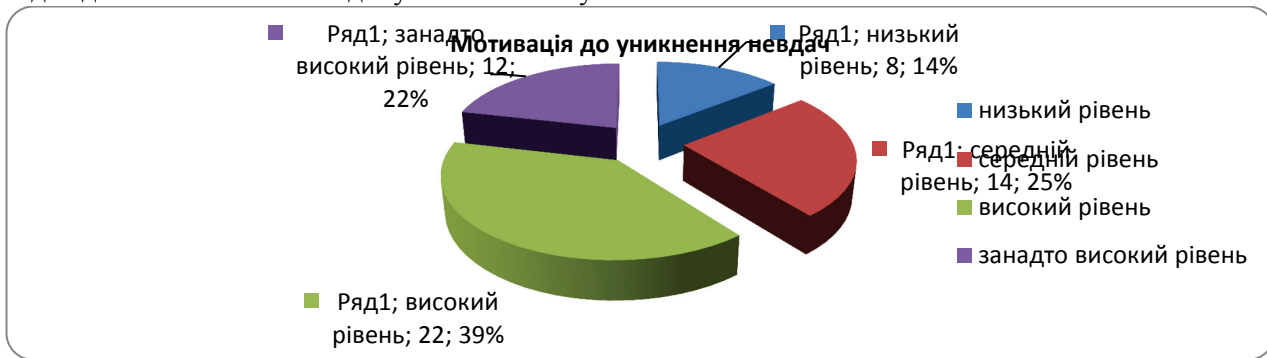

Рис. 3. Розподіл значень по методиці «Мотивація до уникнення невдач» Т.Елєрса

Середній рівень (25%) студентів - намагаються не помилитися в своїй роботі, але при помилці зберігають спокій і прагнуть її виправити. Високий рівень мотивації до уникнення невдач (39%) – людина прагне уникнути невдачі, осуду, «зберегти лице». Ще нічого не зробивши, людина вже боїться можливої невдачі і думає більше не про те, як досягти успіху, а як уникнути провалу. Занадто високий рівень мотивації (22%) - прагнення завжди і всюди уникнути невдачі. Така особа занадто боїться невдач і помилок, намагається убезпечити себе з усіх сторін, якщо це є можливим. Страх перед невдачею сковує її творчий потенціал. Вона часто відмовляється від оригінального проекту тільки тому, що його реалізація пов'язана з певним ризиком.

За результатами можна констатувати встановлення зв'язку між мотивацією до уникнення невдач і прокрастинацією (рис.4).

Рис.4. Співвідношення результатів прокрастинації та мотивації до уникнення невдач

Ймовірно, відкладаючи необхідні справи, людина занурюється в переживання своєї невдачі, що не дає їй в повній мірі насолоджуватися тими справами, які вона робить замість необхідних. Один з найбільш впливових ситуативних чинників прокрастинації - наявність зовнішньої оцінки виконання завдання. Ситуація оцінювання призводить до підвищення тривожності, викликаного страхом невдачі, і суб'єкт відкладає виконання завдання, яке загрожує болючими переживаннями. Невдача розглядається в широкому плані - для суб'єкта вона означає брак здібностей в цілому, крах надій на професійну і особистісну самореалізацію. Нерідко прокрастинатори вважають, що ставлення оточуючих безпосередньо залежить від їх досягнень в роботі чи навчанні. Прокрастинація дозволяє суб'єкту уникнути прямої оцінки його здібностей: через «вимушене» виконання завдання в стислі терміни. Поразка без боротьби для них, очевидно, не настільки жахлива, ніж провал реальної спроби.

Підсумовуючи результати дослідження, можна констатувати, що зв'язку прокрастинації з мотивацією до успіху не виявлено, чого не скажеш про зв'язок прокрастинації з мотивацією до уникнення невдач – високий рівень мотивації та прокрастинації мають 17,3% досліджуваних, та 9,6% надвисокий рівень. Також у значної кількості досліджуваних виявили високий рівень прокрастинації і високий рівень особистісної тривожності (23,1%). Проте високий рівень прокрастинації не співвідноситься з високим рівнем реактивної тривожності (7,7%). Отже, прокрастинація може виникати внаслідок високої особистісної тривожності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Прокрастинація в середовищі студентів поширена більшою мірою, ніж серед працюючих осіб; прокрастинація може бути зумовлена високою особистісною тривожністю, а також високою мотивацією до уникнення невдач; на прокрастинацію не впливає рівень мотивації до успіху. Значних гендерних відмінностей прояву прокрастинації аналіз результатів дослідження не виявив, отже можна припускати, що прояви прокрастинації найбільше обумовлені особистісними особливостями, ніж гендерною приналежністю. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Подальшого вивчення потребують виявлення взаємозв'язку між розвитком вольових процесів, цілеспрямованістю, локусом контролю та рівнем прокрастинації; дослідження впливу гендеру та віку на прокрастинацію. Подолання негативних проявів прокрастинації особистості та формування продуктивного ставлення до себе можливе з допомогою реалізації комплексної психокорекційної системи.

Список використаних джерел

1. Бабатіна С. Синдром академічної прокрастинації і соціальна відповідальність у студентському віці [Електронний ресурс] / С. Бабатіна // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2013. – № 2. – С. 24–25. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2013_2_6
2. Варваричева Я. И. Феномен прокрастинации: проблемы и перспективы исследования / Я. И. Варваричева // Вопросы психологии. – 2010. – № 3. – С. 121–131.
3. Грабчак О. Особливості академічної прокрастинації студентів-першокурсників / О. Грабчак // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – № 4. – С. 210–218.
4. Іпполітова Е. А. Особливості часової перспективи студентів з високим рівнем навчальної прокрастинації Е. А. Іпполітова // Молодий вчений. – 2013. – № 11. – С. 762–765.
5. Мотрук Т. О. Прокрастинація як інгібітор розвитку успішної особистості / Т. О. Мотрук, Д. В. Стеценко // Актуальні питання сучасної психології : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, (м. Суми, 15 трав. 2014 р.). – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 292–297.
6. Павелків Р. В. Вікова психологія / Р. В. Павелків. – Київ : Кондор, 2011. – 468 с.
7. Панок В. Г. Психологія життєвого шляху особистості : монографія / В. Г. Панок, Г. В. Рудь. – Київ : Ніка-Центр, 2006. – 280 с.
8. Соболева С. Академічна прокрастинація як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс] / С. Соболева // Гуманістичний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2014. – Вип. 34. – С. 190–197. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2014_34_26
9. Ямницький В. М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент : монографія / В. М. Ямницький. – Одеса : ПНЦ АПН України ; СВД Черкасов М. П., 2006. – 362 с.

References

1. Babatina S. Syndrom akademichnoi prokrastynatsii i sotsialna vidpovidalnist u studentskomu vitsi [Elektronnyi resurs] / S. Babatina // Visnyk Natsionalnogo tekhnichnogo universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Filosofii. Psykholohiia. Pedahohika. – 2013. – № 2. – S. 24–25. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2013_2_6
 2. Varvarycheva Ya. Y. Fenomen prokrastynatsyy: problemi y perspektyvi yssledovanyia / Ya. Y. Varvarycheva // Voprosi psykholohyy. – 2010. – № 3. – S. 121–131.
 3. Hrabchak O. Osoblyvosti akademichnoi prokrastynatsii studentiv-pershokursnykiv / O. Hrabchak // Pedahohika i psykholohiia profesiinoy osvity. – 2016. – № 4. – S. 210–218.
 4. Ippolitova E. A. Osoblyvosti chasovoi perspektyvy studentiv z vysokym rivnem navchalnoi prokrastynatsii E. A. Ippolitova // Molodyi vchenyi. – 2013. – № 11. – S. 762–765.
 5. Motruk T. O. Prokrastynatsiia yak inhibitor rozvytku uspishnoi osobystosti / T. O. Motruk, D. V. Stetsenko // Aktualni pytannia suchasnoi psykholohii : materialy I Vseukr. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh, (Sumy, 15 travnia 2014 r.). – Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2014. – S. 292–297.
 6. Pavelkiv R. V. Vikova psykholohiia / R. V. Pavelkiv. – Kyiv : Kondor, 2011. – 468 s.
 7. Panok V. H. Psykholohiia zhyttievoho shliakhu osobystosti : monohrafiia / V. H. Panok, H. V. Rud. – Kyiv : Nika-Tsentr, 2006. – 280 s.
 8. Sobolieva S. Akademichna prokrastynatsiia yak psykholoho-pedahohichna problema [Elektronnyi resurs] / S. Sobolieva // Humanistranyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnogo zakladu «Pereiaslav-
- Випуск 12, 2019. Збірник наукових праць РДГУ

Khmelnitskiy derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Hryhoriia Skovorody». Pedahohika. Psykholohiia. Filosofii. – 2014. – Vyp. 34. – S. 190–197. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpu_2014_34_26

9. Iamnytskyi V. M. Rozvytok zhyttietvorchoi aktyvnosti osobystosti: teoriia ta eksperyment : monohrafiia / V. M. Iamnytskyi. – Odesa : PNTs APN Ukrainy ; SVD Cherkasov M. P., 2006. – 362 s.

G. V. Rud STUDYING THE PHENOMENON OF PROKRUSTINATION IN THIS ATTITUDE

A theoretical generalization and experimental study of manifestation of procrastination in adolescence are presented in this paper. The problems of procrastination in adolescence acquires a special scientific and practical relevance in the current standard of a successful person. Procrastination is a voluntary, irrational postponement of desired actions for a certain period, regardless of the consequences. Currently there is no unambiguous understanding of whether procrastination is a tendency, or it is just a special state of personality or a specific attribute of the psyche of a specific person. Procrastination is usually manifested in activity, the result of which is very important for the individual. The increased significance of the result, which determines the situation of its assessment as stress, can be caused by such phenomena as anxiety, motivation to succeed, motivation to avoid failures.

It was investigated that procrastination among the students is much larger than among the working people; procrastination can be caused by high personal anxiety, as well as high motivation to avoid failures; Motivation to succeed has no influence on procrastination. The results of the research did not reveal significant gender differences in the manifestation of procrasticization; therefore, it can be assumed that manifestations of procrastination are mostly caused by personality traits, rather than gender identity. Overcoming the negative manifestations of procrastination of a person and forming a productive attitude to the him/herself is possible through the implementation of a comprehensive psycho-correction system.

Key words: *procrastination, adolescence, anxiety, motivation for success, motivation for avoiding mischief, results of activity.*

УДК 159.922-057.875(045)

О. В. СЕЧЕЙКО

ДИНАМІКА ПРОГНОЗУВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ

Стаття присвячена аналізу питань, пов'язаних з процесом професійного становлення та ідентифікації студентів-психологів. На основі результатів емпіричного дослідження визначені пріоритети студентів щодо власної професійної реалізації та основні тенденції прогнозування персонального професійного майбутнього на різних етапах навчання. Також проаналізований зв'язок виявлених тенденцій з особливостями мотивації та ціннісними орієнтаціями студентів-психологів. Отримані результати дослідження і виявлені тенденції підтверджують необхідність актуалізувати дії, спрямовані на вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів, особливо в питаннях їх особистісних трансформацій, які мають суттєвий вплив на якість процесу професійної ідентифікації.

Ключові слова: *психолог, професійна підготовка, професійні якості, професійна спрямованість, мотиви навчання, професійна ідентифікація, Я-образ.*

Статья посвящена анализу вопросов, связанных с процессом профессионального становления и идентификации студентов-психологов. На основе результатов эмпирического исследования определены приоритеты студентов относительно своей профессиональной реализации и основные тенденции прогнозирования персонального профессионального будущего на разных этапах обучения. Также проанализирована связь выявленных тенденций с особенностями мотивации и ценностными ориентациями студентов-психологов. Полученные результаты исследования и выявленные тенденции подтверждают необходимость актуализировать действия, направленные на совершенствование профессиональной подготовки будущих психологов, особенно в вопросах их личностных трансформаций, которые имеют существенное влияние на качество процесса профессиональной идентификации.

Ключевые слова: *психолог, профессиональная подготовка, профессиональные качества, профессиональные ориентиры, мотивы обучения, профессиональная идентификация, Я-образ.*

З М І С Т

Павелків Р.В. Рефлексія як механізм особистісно-професійного становлення майбутніх вчителів.....	5
Артемова О.І. Соціально-психологічні чинники входження молоді у субкультурний простір.....	11
Бабій М. Ф. Розвиток інтелектуальних здібностей у процесі навчально-ігрової взаємодії.....	15
Безлюна В.І., Осмак Л.П. Психологічний аналіз стратегій міжособистісної взаємодії підлітків.....	20
Богач О.В., Кіршо С.М. Психологічні передумови порушення академічної доброчесності у студентській спільноті.....	26
Волинець Н.В. Порівняльний аналіз особливостей особистісного благополуччя прикордонників та фахівців інших професійних спільнот в залежності від стажу роботи.....	33
Вронська В.М. Особливості психологічної компетентності медичної сестри дошкільного навчального закладу.....	41
Главінська О.Д., Новік Л.О. Усвідомлення майбутніми психологами професійної належності.....	45
Дерев'яно Н.З. Роль інклюзивного освітнього середовища для розвитку просоціальної поведінки підлітків.....	50
Джеджер К.В. Комунікативні уміння як чинник конкурентоспроможності майбутнього вихователя.....	55
Джеджер О.В. Емоційне переживання як детермінуючий чинник результативності навчальної діяльності студентів.....	60
Журавльова Л.П., Мужанова Н.В. Динаміка ціннісно-сислової сфери учасників субкультур.....	66
Злагодах В.В., Буняк А.С. Психологічні особливості самоставлення у підлітків з проявами віктимної поведінки.....	71
Ivashkevych E., Yatsjuryk A. The diagnostics of the development of social intelligence of the person using proverbs and sayings.....	77
Ічанська О.М., Гірчук О.В. Особливості емпатії студентів-психологів на різних етапах професійної підготовки.....	82
Камінська О.В., Дружиніна І.А. Динаміка ціннісних орієнтацій студентів-психологів під час навчання у ЗВО.....	87
Камшеко К.І. Теоретична модель суб'єктивного благополуччя гомосексуальної особистості.....	93
Каряка І.В. Гендерні ознаки прояву стресостійкості працівників авіаційних організацій.....	98
Кириченко В.В. Інваріантна модель фахових компетентностей державного службовця.....	103
Корчакова Н.В. Психологічні механізми вікової генези просоціальності особистості.....	108
Коць М.О., Ятчук Т.М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами.....	115
Кравченко С.І. Трактатування явищ суспільної єдності в сучасній психології.....	121
Крижановська З.Ю., Мірченко С. Мотиваційний компонент самореалізації в спортивній діяльності.....	127
Кулакова Л.М., Кулаков Р.С. Гідність та мораль: філософсько-психологічний зміст.....	131
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи.....	137
Магдисюк Л.І., Павлова Б.В., Пасічко В.В. Міжособистісне спілкування та його вплив на функціонування осіб пізньої зрілості.....	142
Магдисюк Л.І., Рубцова І.О. Психологічні особливості виникнення тривожності у безробітних.....	147
Маслова В.А. Соціально-психологічні чинники забезпечення саморегуляції емоційних станів менеджерів освіти.....	152
Михальчук Н.О., Примачок Л.Л. Психологічні особливості корекції психомоторних розладів у хворих із ішемічним інсультом.....	158
Мушкета Р., Кіндрат П.В., Демчук О.О. Педагогічні впливи у спортивних неформальних угрупованнях як метод соціалізації молоді.....	164
Назаревич В.В., П'ясецька О.В. Остракізовані ознаки аутоагресивної поведінки підлітків.....	168
Павелків В.Р. Зміна рівня вираженості особистості деструкцій у представників молодіжних субкультур після впровадження превентивно-корекційної роботи.....	176
Подкопасва Ю.В., Гірчук О.В. Умови формування та трансформації самоставлення у дітей і підлітків.....	184
Рудь Г.В. Дослідження феномену прокрастинації в юнацькому віці.....	190

Сечейко О. В. Динаміка прогнозування персонального професійного майбутнього студентами-психологами.....	196
Скрипка А.І. Теоретико-методологічні проблеми дослідження ставлення підлітків до учасників булінгу (на прикладі учнів військового ліцею).....	203
Созонюк О. С. Методологічні основи структурно-функціональної моделі психологічної культури вчителя початкової школи.....	207
Сторож О. В. Теоретичний аналіз етапів творчої соціалізації особистості.....	212
Трибулькевич К. Г. Молодіжні організації та субкультури в українській незалежній державі: потенціал впливу на становлення особистості студентського лідера.....	217
Хомич І. С. Особливості соціально-психологічної компетентності молодших школярів у сфері нормовідповідності власної поведінки.....	223
Шевченко Р. П. Субдепрессивное состояние у студентов высших учебных заведений специальности морского и речного транспорта.....	228
Яцина О. Ф. Практики батьківства і «не-батьківства»: реалії постмодерної соціальності.....	233
Відомості про авторів	240

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць

Випуск 12

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Науково-бібліографічне редагування:

наукова бібліотека РДГУ

П-86 **Психологія: реальність і перспективи:** зб. наук. пр. Вип. 12 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова ; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. – Рівне : РДГУ, 2019. – 244 с.

УДК 159.9+316.6

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

Підписано до друку 28.05.2019 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура "Times New Roman". Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 28,37. Наклад 300. Зам. № 42.

Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».

м. Рівне, вул.16 Липня, 38;тел./факс (0362) 62-03-97

e-mail:oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №270 від 07.12.2000 р.